

Pouka o pravima i obavezama oštećenog koji nije napunio 18 godina

Ovu pouku ste dobili jer ste u statusu oštećenog.

Kao oštećeni, imate pravo da znate koja su Vaša prava i obaveze.

Pažljivo pročitajte ovu pouku.

Obzirom da ste maloletni - što znači da nemate navršenih 18 godina ili niste stekli punoletnost putem braka - Vaša prava navedena u ovoj pouci, kao lica u statusu oštećenog, ostvarivaće Vaši zakonski zastupnici (roditelj ili staratelj) ili osoba, pod čijom stalnom negom ostajete (član 51. stav 2.).

Ako ste pod roditeljskim staranjem, a nijedan od Vaših roditelja ne može da Vas zastupa (npr. kada su jedan ili oba roditelja osumnjičeni u krivičnom postupku, u kojem ste Vi oštećeni), sud će Vam za starateljstvo postaviti zastupnika (član 99. stav 1. Porodičnog zakonika - zakon od dana 25. februara 1964.g.),

Vaš zastupnik u krivičnim postupku će tada biti advokat ili pravni savetnik (član 99¹ Porodičnog zakonika).

Ako tokom postupka napunite 18 godina, moći ćete da se samostalno koristite pravima oštećenog.

Osoba koja će ostvarivati Vaša prava (roditelj ili staratelj) će svojim potpisom potvrditi da ste primili ovo obaveštenje.

Pored informacija u pouci, naći ćete propise iz kojih one proizilaze.

Ako nije naznačeno drugačije, to su odredbe Zakonika o krivičnom postupku (zakon od 6. juna 1997. godine – Zakonik o krivičnom postupku).

Oštećeni:

- 1) oštećeni je **je strana** u predistražnom postupku ;

Predistražni postupak je faza krivičnog postupka koja prethodi ročištu na glavnoj sudskoj rapravi (art. 299. stav 1.)

- 2) **može biti strana** (supsidijarni tužilac) u sudskom postupku, ako to zatraži.

Ako želite da budete pomoćni (supsidijarni) tužilac, morate se o tom izjasniti u toku postupka pred sudom. U izjavi nevedite da ste oštećena strana i da želite da istupate pred sudom kao supsidijarni tužilac. Morate to učiniti najkasnije do početka čitanja optužnog akta, odnosno do trenutka iznošenja optužbi na suđenju, o čijem terminu ćete biti obavešteni (član 53. i član 54. stav 1. i član 350. stav 4.). Možete to učiniti:

- 1) usmeno, to jest govorno, i to će biti uneseno u zapisnik;
- 2) pismeno, odnosno pismenim podneskom.

Ako se u predviđenom roku ne izjasnite da želite biti supsidijarni tužilac, nećete to moći biti kasnije. To će značiti, da nećete moći koristiti prava koja u sudskom postupku pripadaju supsidjarnom tužiocu (a ne pripadaju oštećenom).

Vaša prava i obaveze kao oštećenog u krivičnom postupku

Imate pravo na imenovanje punomoćnika – advokata ili pravnog savetnika.

Punomoćnik će Vas zastupati u tekućem krivičnom postupku (član 87. stav 1.).

Punomoćnik može da Vas zastupa tokom celog postupka ili u konkretnoj procesnoj radnji.

Punomoćnik po Vašem izboru

Možete sami imenovati punomoćnika i u tom slučaju ga sami plaćate. Možete izabrati najviše tri punomoćnika, koji će Vas zastupati tokom krivičnog postupka (član 77. i član 88.).

Punomoćnik postavljen od strane suda – punomoćnik po službenoj dužnosti

Ako dokažete da ne možete da platite punomoćnika (niste u stanju da snosite troškove punomoćnika bez posledica za neophodno izdržavanje Vas i Vaše porodice), sud može da postavi punomoćnika po službenoj dužnosti za ceo postupak ili za vršenje konkretne procesne radnje (član 78. stav 1. i 1.a i član 88.).

Važno: kada podnosite zahtev za imenovanje punomoćnika po službenoj dužnosti, uvek priložite dokaze koji potvrđuju da niste u mogućnosti da samostalno platite punomoćnika (npr. potvrda o zaradama, o troškovima vezanim za izdržavanje porodice, stanovanja).

U toku predistražnog postupka možete takav zahtev podneti organu, koji vodi postupak, koji će ga proslediti ili direktno ustupiti sudu. Uvek navedite o kojem se predmetu radi.

2. Pravo na korišćenje pomoći prevodioca

Imate pravo na prevodioca, ako:

- 1) ne znate poljski jezik;
- 2) ako ste osobom nemom ili gluvom, a nije dovoljno da se sa Vama komunicira pismeno
- 3) ako treba prevesti na poljski jezik pismo napisano na stranom jeziku ili na strani jezik pismo napisano na poljskom jeziku;
- 4) ako je potrebno da se upoznate sa sadržajem izvedenog dokaza, a on je npr. na jeziku koji ne znate (član 204.).

3. Pravo učešća u procesnoj radnji

Ako treba da se izvrši radnja u kojoj imate pravo da učestvujete, bićete obavešteni o vremenu i mestu izvršenja te radnje.

Radnja se neće izvršiti:

- 1) ako se ne pojavite, a nema dokaza da ste obavešteni o vremenu radnje;
- 2) ako postoji opravdana pretpostavka, da se niste pojavili usled prirodnih nepogoda ili drugih izuzetnih razloga (npr. nesreća);
- 3) kada ste na odgovarajući način opravdali svoj nedolazak i zatražili da se radnja ne obavlja bez Vas,

osim ako to zakon dozvoljava (član 117. stav 1. i 2.).

4. Prisustvo osobe koju je odredila oštećena strana

U predistražnom postupku možete odrediti osobu kojoj verujete te dati na znanje da želite da bude prisutna tokom radnji u kojima učestvujete. Ta osoba može biti prisutna, pod uslovom da to ne onemogućava ili značajno ne ometa izvršenje radnji (član 299a stav 1.).

5. Pravo na zaštitu ličnih podataka oštećene strane

U spisima predmeta nema Vaše adrese stanovanja, adrese radnog mesta, broja telefona, telefaksa ili adrese e-pošte. Oni su navedeni u posebnom prilogu i sa njima se može upoznati organ koji vodi postupak.

Sud ili organ koji vodi pripremni postupak mogu obelodaniti ove podatke samo izuzetno (član 148a i član 156a).

Pitanja koja Vam se postavljaju tokom ispitivanja ne mogu biti usmerena na otkrivanje Vaše adrese stanovanja ili radnog mesta. Ovo je dozvoljeno samo ako je od značaja za rešavanje predmeta (član 191. stav 1b.).

6. Pristup spisima predmeta

U svakom trenutku istrage ili ispitivanja – čak i nakon njihovog zatvaranja – **možete zatražiti pristup spisima predmeta**. Takođe, možete zatražiti izdavanje kopija i ispisa iz predmeta uz naknadu ili ih sami napraviti (npr. fotokopiju). Osoba koja vodi istragu ili ispitivanje može Vam uskratiti pristup spisima zbog važnog državnog interesa ili dobra postupka. Spisi mogu biti dostupni u elektronskom obliku.

Ako Vam javni tužilac uskrati pristup spisima predmeta mora Vas obavestiti o mogućnosti da ti spisi budu dostupni u kasnijem vremenu, o kojem ćete biti obavješteni samo ako **podnesete zahtev da to učini**.

Javni tužilac ne može da Vam uskrati pristup spisima predmeta, izradi prepisa ili kopija kao i izdavanje prepisa ili kopija od trenutka obavješćavanja osumnjičenog o terminu konačnog ga upoznavanja sa materijalima postupka (član 156. stav 5.).

Nakon upućivanja predmeta sudu, **ako ste oštećena strana (supsidijarni tužilac)**, možete dobiti pun pristup spisima predmeta, možete dobiti kopije i ispile traženih dokumenta ili ih sami napraviti (npr. fotokopije). Ako je tehnički moguće, informacije o spisima predmeta mogu biti dostupne i putem IT sistema (član 156. stav 1).

7. Zahtev da se predmet uputi na medijaciju

U bilo kojoj fazi možete podneti zahtev da se predmet uzme u postupak medijacije. Cilj medijacije je, između ostalog, pokušaj da se oštećeni i optuženi dogovore o načinu naknade štete. Učešće u postupku medijacije je dobrovoljno (član 23a stav 1.)

Postupak medijacije vodi imenovani medijator, koji mora čuvati u tajnosti tok postupka medijacije (član 178a).

8. Pravo na informacije

Informacija o odluci suda

U predistražnom postupku možete podneti zahtev „za unapred” u vezi sa pružanjem Vam informacije o načinu okončanja predmeta na sudu.

To se može učiniti običnim pismom, faksom ili elektronskom poštom.

Na osnovu ovog zahteva podnetog u pripremnom postupku, sud će Vam poslati prepis pravosnažne presude, kojom je okončan postupak u predmetu odnosno pisani izvod iz te presude. To Vam može biti poslato i elektronskim putem (član 299a stav 2.)

Informacija o pritvoru

Sud ili javni tužilac (u zavisnosti od faze postupka) će Vas obavestiti ako:

- 1) primenjena mera pritvora prema osumnjičenom bude ukinuta, ili
- 2) primenjena mera pritvora prema osumnjičenom bude zamenjena drugom preventivnom merom (npr. nadzor policije, imovinsko jemstvo - što dovodi do oslobađanja osumnjičenog iz istražnog zatvora), ili
- 3) osumnjičeni pobjegne iz istražnog zatvora.

Ako se odreknete ovog prava i izjavite da ne želite o tome biti obavešteni, nećete dobijati te informacije član 253. stav 3.).

Informacija o optužbama

Imate pravo podneti zahtev sudu, da Vas obavesti o tome, koje su optužbe podignute protiv optuženog i koja je njihova pravna kvalifikacija.

Ako zahteve podnese više oštećenih, informacija o optužbama i njihovoj pravnoj kvalifikaciji može biti objavljena na internet stranici suda (član 337a)

u kom slučaju nećete dobiti informaciju samo Vi.

Datum održavanja ročišta

Bićete obavješteni o mestu i datumu održavanja ročišta u vezi sa obustavom postupka, uslovnom obustavom postupka kao i donošenja osuđujuće presude bez održavanja rasprave (član 339., član 341. i član 343.).

9. Prava povezana sa procesnim radnjama

Ako ste podneli prijavu o krivičnom delu, možete dobiti potvrdu o podnošenju te prijave. U tom cilju morate podneti zahtev za izdavanje potvrde (član 304b). Možete zatražiti da organ koji vodi postupak sprovede neku radnju npr. saslušanje svedoka, pribavi neki dokument ili mišljenje veštaka prihvati kao dokaz (član 315. stav 1.) – to je zahtev za prihvatanje **dokaznog predloga**.

Organ koji vodi postupak može odbiti Vaš dokazni predlog, ako:

- 1) izvođenje dokaza nije dozvoljeno;
- 2) okolnost, koja treba da se dokaže, nije relevantna za rešavanje premeta
ili je već dokazana prema tvrdnji podnosioca zahteva;
- 3) dokaz nije pogodan za utvrđivanje određene okolnosti;
- 4) dokazivanje se ne može sprovesti;
- 5) dokazni predlog očigledno ima za cilj produženje postupka;

6) dokazni predlog je podnet nakon roka koji je odredio procesni organ, o čemu je strana koja podnosi zahtev bila obaveštena (član 170. stav 1.).

U predistražnom postupku, organ koji vodi postupak, ne može Vam uskratiti učešće u radnji, ako ste podneli zahtev za njeno sprovođenje i želite da učestvujete u njoj (član 315. stav 2.).

Ako u toku istrage ili ispitivanja zatražite učešće u drugim radnjama, javni tužilac može odbiti Vaše učešće. To se može desiti u posebno opravdanom slučaju zbog važnog interesa postupka (član 317.).

Ako se neka radnja u postupku ne može ponoviti na suđenju, možete u njoj učestvovati, osim ako kašnjenje u njenom sprovođenju ne dovede do gubitka ili iskrivljavanja dokaza (član 316. stav 1.).

Ako postoji bojazan da se neki svedok neće moći saslušati tokom suđenja, rasprave, možete podneti zahtev za njegovo saslušanje pred sudom ili se obratiti javnom tužiocu da obezbedi saslušanje svedoka na taj način (član 316. stav 3.).

Ako je u postupku prihvaćen nalaz i mišljenje veštaka kao dokaz, možete se upoznati sa pismenim nalazom i mišljenjem veštaka kao i učestvovati u njegovom saslušanju (član 318.).

Imate pravo zatražiti da budete saslušani, ako se od te radnje odustalo u istrazi ili u ispitivanju. Vaš zahtev neće biti prihvaćen, ako bi to dovelo do odugovlačenja postupka (član 315a).

Imate pravo podneti zahtev za dopunu istrage ili ispitivanja. Zahtev se podnosi u roku od 3 dana od dana izvršenja radnje nazvane završnim upoznavanjem osumnjičenog sa materijalima postupka (član 321. stav 5.).

Žalbu možete podneti na:

- 1) nepostupanje organa, ako u roku od 6 nedelja od datuma podnošenja prijave o krivičnom delu ne budete obavešteni o pokretanju ili odbijanju pokretanja predistražnog postupka – istrage ili ispitivanja (član 306. stav 3.);
- 2) rešenje o odbijanju pokretanja ili obustavi predistražnog postupka – istrage ili ispitivanja (član 306. stav 1. i 1a). Morate to učiniti u roku od 7 dana od dana dostavljanja rešenja. Za potrebe sastavljanja žalbe imate pravo na uvid u spisa predmeta, koje Vam javni tužilac može staviti na raspolaganje takođe u elektronskom obliku (član 306. stav 1b);
- 3) odluke i naloge, koji stoje na putu donošenja presude (osim ako zakonom nije predviđeno drugačije), a u vezi su sa merama obezbeđenja kao i kada je to predviđeno zakonom (član 459.);
- 4) radnje, kojim se ugrožavaju Vaša prava (član 302. stav 2.).

10. Pravo na odštetu i obeštećenje

Do okončanja iznošenja optužnice (tj. do trenutka kada sud utvrdi da su izvedeni svi dokazi i to saopšti) imate pravo podneti zahtev, da sud u Vašu korist, naloži optuženom:

- 1) obavezu naknade štete prouzrokovane Vam krivičnim delom – u celini ili delimično;
- 2) naknadu za pretrpljenu neimovinsku štetu (član 49a stav 1.).

11. Povrat troškova nastalih u vezi sa krivičnim postupkom

Za povrat troškova koje ste imali u vezi sa krivičnim postupkom možete podneti zahtev sudu. Takođe, možete tražiti povrat troškova vezanih za

imenovanje punomoćnika i dolaske u sud (član 618j i član 627.).

12. Obaveza opravdanja izostanka

Ako ste pozvani, a niste u mogućnosti odazvati se zbog bolesti, morate opravdati svoj nedolazak. U tom cilju morate otići kod sudskog lekara, jer samo on može izdati uverenje, koje se priznaje kao opravdanje izostanka. Drugo uverenje ili oslobađanje neće biti priznato kao opravdanje za izostanak. Spisak sudskih lekara možete pronaći na veb stranici suda (član 117. stav 2a).

13. Obaveze oštećenog

Nemate pravo protiviti se podvrgavanju pregledima i ispitivanjima koja nisu povezana sa hirurškim zahvatom ili posmatranjem u zdravstvenoj ustanovi, ako od Vašeg zdravstvenog stanja zavisi utvrđivanje krivične odgovornosti (član 192. stav 1.).

Ako ne boravite u svojoj zemlji ili u drugoj državi članici Evropske unije, morate odrediti primaoca (osobu ili instituciju) za dostavu u zemlji ili u drugoj državi članici Evropske unije (član 138.).

Ako promenite mesto prebivališta ili boravka - također i usled lišenja slobode u nekom drugom predmetu, ili promenite adresu poštanskog pretinca, morate dostaviti tu novu adresu (član 139.).

Ako ne obavestite nadležnog za postupak o primaocu za dostavu, o promeni svoje adrese prebivališta, boravka ili poštanskog pretinca, pisma poslata na dotadašnju adresu će se smatrati dostavljenim. U toj situaciji nećete biti upoznati sa informacijama, koje mogu biti za Vas važne.

14. Pravo na zaštitu

Ako postoji pretnja po život ili zdravlje Vas ili Vaših najbližih, možete dobiti zaštitu policije tokom procesne radnje na koju ste pozvani.

Ako je stepen pretnje visok, Vi i Vaši najbliži možete dobiti ličnu zaštitu ili pomoć u promeni mesta boravka.

Da biste dobili zaštitu, morate **podneti zahtev** komandantu vojvodske policije (Prestonom komandantu)

NAPOMENA: zahtev se podnosi **preko organa koji vodi postupak ili sudu** (član 1–17. Zakona o zaštiti i pomoći za oštećene i svedoke - zakon od 28. novembra 2014.).

To znači, da u zahtevu (pismu) navodite dva primaoca:

- 1) organ koji vodi pripremni postupak ili sud, i
- 2) komandanta vojvodske policije (Prestonog komandanta).

Komandant vojvodske (Prestone) policije

putem

organa koji vodi postupak

Zahtev podnosite organu koji vodi predistražni postupak ili sudu. Organ koji je primio zahtev proslediće ga komandantu.

Za izvršenje zabrane počiniocu da Vam se približava ili komunicira sa Vama, a koje je izdato u Poljskoj, zahtjev za izvršenje možete podneti također u drugoj državi članici Europske unije. To je takozvani evropski nalog za zaštitu (čl. 611w–611wc).

15. Pravo na pomoć

Vi i Vi i Vaši najbliži imate pravo na besplatnu lekarsku, psihološku i pravnu pomoć, rehabilitaciju kao i na materijalnu pomoć u Mreži pomoći za žrtve krivičnih dela (član 43. stav 8. tačka 2a. Zakonika o izvršenju krivičnih sankcija od 6. juna 1997.).

Detaljne informacije o ovoj pomoći možete dobiti na internet stranici:

<https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/fundusz-sprawiedliwosci>

ili na telefon broj: **+48 222 309 900.**

16. Pravo na podnošenje zahteva za državnu kompenzaciju

Ako imate prebivalište na teritoriji Republike Poljske ili na teritoriji druge države članice Evropske unije, možete sudu podneti zahtev za priznanje kompenzacije na teret sredstava državnog budžeta (određeni novčani iznos).

Ovo pravo proizlazi iz Zakona o državnoj kompenzaciji od 7. jula 2005. god. za žrtve određenih krivičnih dela.

Kompenzacija može biti priznata u iznosu koji pokriva isključivo:

- 1) izgubljenju zaradu ili druga sredstva za izdržavanje,
- 2) troškove povezane sa lečenjem i rehabilitacijom,
- 3) troškove sahrane

koji su posledica krivičnog dela, zbog kojeg je fizičko lice:

- 1) preminulo,
- 2) pretrpelo tešku telesnu povredu, narušavanje funkcije organa tela
ili poremećaj zdravlja – u trajanju dužim od 7 dana.

Zahtev možete podneti samo ako ne možete ostvariti naknadu od počinioca, osiguranja ili sa naslova sredstava socijalne pomoći.

Ako Vam nešto nije jasno ili Vam treba više detalja, uvek se možete pitanjem obratiti osobi koja vodi postupak. Osoba koja vodi postupak ima obavezu da Vam objasni Vaša prava i obaveze na potpun i razumljiv način.